

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2002-2003

5 DECEMBER 2002

Wetsontwerp tot uitbreiding van de mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken

AMENDEMENTEN
ingediend na de goedkeuring
van het verslag

Nr. 13 VAN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE
EN DE HEER VANDENBERGHE

Art. 4

In het voorgestelde artikel 43^{quater}, § 2, eerste lid, na de woorden «identieke feiten», de woorden «gepleegd tijdens de relevante periode, tenzij de wet voor het uitoefenen van de strafvordering in een langere periode voorziet» invoegen.

Verantwoording

Het kan immers zijn dat de strafvervolgning voor het «identieke feit» reeds verjaard is.

Toch wordt toegestaan dat de daaruit voortvloeiende vermogensvoordelen worden verbeurdverklaard.

Deze wijziging wordt voorgesteld om strijdigheid met de openbare orde inzake strafrechtelijke verjaring te voorkomen: mocht de verbeurdverklaring gezien worden als een onderdeel van de

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-1197 - 2001/2002:

Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Nr. 2: Amendementen.

2-1197 - 2002/2003:

Nr. 3: Verslag.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2002-2003

5 DÉCEMBRE 2002

Projet de loi portant extension des possibilités de saisie et de confiscation en matière pénale

AMENDEMENTS
déposés après l'approbation
du rapport

N° 13 DE MME DE SCHAMPHELAERE ET
M. VANDENBERGHE

Art. 4

À l'article 43^{quater}, § 2, alinéa 1er, proposé, entre les mots «de faits identiques» et les mots «et que l'inculpé», insérer les mots «commis durant la période pertinente, sauf si la loi prévoit une période plus longue pour exercer l'action publique,».

Justification

Il se peut en effet que les poursuites relatives au «fait identique» soient déjà prescrites.

Or, le texte permet pourtant de confisquer les avantages patrimoniaux qui en découlent.

Cette modification est proposée en vue d'éviter une contrariété à l'ordre public sur le plan de la prescription pénale: si l'on considère la confiscation comme un élément de la peine, la faculté

Voir:

Documents du Sénat:

2-1197 - 2001/2002:

N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.N° 2: Amendements.

2-1197 - 2002/2003:

N° 3: Rapport.

straf was de verjaring van de mogelijkheid tot verbeurdverklaring immers gelijklopend geweest met het strafbare feit, en de verjaringstermijnen zijn van openbare orde. Indien het strafbare feit waarvan men aanwijzingen heeft dat het bepaalde vermogensbestanddelen heeft opgebracht binnen een periode van vijf jaar voorafgaand aan de inverdenkingstelling is verjaard, en meer nog de strafvervolgving, is het beginsel dat de daaruit verkregen vermogensbestanddelen ook niet meer voor de strafrechter kunnen worden verbeurdverklaard.

Het is weliswaar zo dat de strafvordering voor wanbedrijven ook pas verjaart na vijf jaar, maar het kan best zijn dat beide periodes elkaar overlappen, bijvoorbeeld wanneer een wanbedrijf gepleegd is negen jaar geleden, en er dus verjaring is opgetreden vier jaar geleden, maar dat het vermogensvoordeel in het vermogen is gebleven en daar opbrengsten uit zijn voortgekomen (belegging in kasbons bijvoorbeeld), zodat er in de relevante periode (vijf jaar) vermogensvoordelen zijn genoten die onder de verbeurdverklaring zullen vallen.

Het tweede deel van de voorgestelde invoeging betreft de misdaden, die een langere verjaringstermijn hebben, bijvoorbeeld artikel 379 van het Strafwetboek, zoals bedoeld onder artikel 43^{quater} B), 1°.

De relevante periode van 5 jaar heeft immers geen betrekking op de « identieke feiten », maar alleen op de vermogensvoordelen (artikel 43^{quater}, § 2 en § 3).

Voorgestelde regeling maakt de verbeurdverklaring enkel mogelijk voor identieke feiten waarvoor de strafvordering die nog niet verjaard is. Het ontbreken van deze beperking is strijdig met de openbare orde.

Nr. 14 VAN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE EN DE HEER VANDENBERGHE

Art. 5

In het voorgestelde artikel 5ter, de woorden « rechten kan doen gelden » vervangen door de woorden « beweert rechten te kunnen doen gelden ».

Verantwoording

De belanghebbende derde die zijn rechtmatig bezit kan doen gelden wordt op de hoogte gebracht van de rechtsdag waar uitspraak wordt gedaan over de grond van de zaak. Dit artikel wordt ingevoerd in de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering bij de bepalingen omtrent benadeelde partij en burgerlijke partij, maar het is hier niet duidelijk wat het verband is tussen de derde die zijn rechtmatig bezit kan doen gelden (artikel 5ter van het Wetboek van Strafvordering) en de derde die beweert recht te hebben op deze voordelen (artikel 43^{quater}, § 2, tweede lid).

Artikel 5ter doet de indruk ontstaan dat er een voorsortering van derden gebeurt in het kader van het onderzoek, en dat alleen de derden die rechtmatig bezit kunnen doen gelden worden op de hoogte gebracht, en niet de derden die enkel beweren recht te hebben. Integendeel zouden in het kader van het strafproces alle derden moeten opgeroepen worden. De huidige formulering laat een dubbelzinnigheid toe.

Het volstaat hier niet te verwijzen naar de regeling uitgewerkt in artikel 2 van het koninklijk besluit van 9 augustus 1991 dat enkel geldt voor het geval van artikel 43bis van het Strafwetboek, en alleen regelt wat er moet gebeuren wanneer een beslissing van verbeurdverklaring in kracht van gewijsde is gegaan, wanneer er verzet is gedaan tot teruggave overeenkomstig het koninklijk

d'opérer une confiscation se prescrit en effet parallèlement à l'infraction; or, les délais de prescription sont d'ordre public. En cas de prescription d'une infraction qui, selon certains indices, a procuré à son auteur des éléments patrimoniaux dans une période de cinq ans précédant son inculpation, et plus encore en cas de prescription des poursuites pénales, le principe applicable est que le juge pénal ne peut plus prononcer la confiscation des éléments patrimoniaux qui en découlent.

S'il est vrai que l'action publique ne se prescrit que par cinq ans pour les délits, il est parfaitement possible que ces deux périodes se chevauchent, par exemple lorsqu'un délit a été commis il y a neuf ans et que la prescription est donc intervenue il y a quatre ans, mais que l'avantage patrimonial soit resté dans le patrimoine de l'auteur et ait généré un produit (placement en bons de caisse, par exemple), de sorte que l'auteur de l'infraction en question a bénéficié durant la période pertinente (cinq ans) d'avantages patrimoniaux susceptibles de confiscation.

La deuxième partie du texte qu'il est proposé d'insérer porte sur les crimes, qui ont un délai de prescription plus long, par exemple l'article 379 du Code pénal en vertu de l'article 43^{quater} B), 1°.

La période pertinente de cinq ans se rapporte en effet non pas aux « faits identiques », mais uniquement aux avantages patrimoniaux (article 43^{quater}, § 2 et § 3).

Le régime proposé ne permet la confiscation que pour des faits identiques qui ne sont pas encore prescrits. L'absence de cette restriction est contraire à l'ordre public.

N° 14 DE MME DE SCHAMPHELAERE ET M. VANDENBERGHE

Art. 5

Dans l'article 5ter proposé, remplacer les mots « qui peut faire valoir des droits » par les mots « qui prétend pouvoir faire valoir des droits ».

Justification

Le tiers intéressé qui peut faire valoir sa possession légitime est informé de la fixation de l'audience au cours de laquelle il sera statué sur le fond de l'affaire. Cet article est inséré dans le titre préliminaire du Code d'instruction criminelle, dans le cadre des dispositions relatives à la partie lésée et à la partie civile, mais on ne voit pas clairement quel est le lien entre le tiers qui peut faire valoir sa possession légitime (article 5ter du Code d'instruction criminelle) et le tiers qui prétend avoir droit à ces avantages (article 43^{quater}, § 2, alinéa 2).

L'article 5ter donne l'impression que les tiers font l'objet d'un tri préalable dans le cadre de l'enquête et que seuls les tiers pouvant faire valoir une possession légitime sont informés, et non les tiers qui prétendent seulement avoir droit aux avantages. Il faudrait, au contraire, dans le cadre de la procédure pénale, que tous les tiers soient appelés. Le libellé actuel laisse planer une ambiguïté.

Il ne suffit pas, en l'espèce, de faire référence au régime défini à l'article 2 de l'arrêté royal du 9 août 1991, qui n'est applicable qu'au cas visé à l'article 43bis du Code pénal, et se borne à régler ce qu'il y a lieu de faire lorsqu'une décision de confiscation est passée en force de chose jugée, quand il a été fait opposition à une restitution conformément à l'article 3 de l'arrêté royal n° 260, ou à

besluit nr. 260, artikel 3, of voor personen die door het openbaar ministerie zijn aangewezen als zijnde bevoegd om rechten op een zaak te doen gelden.

Ook is deze wijziging ingegeven door de rechtspraak van het Hof van Cassatie, dat stelt dat de derde in elke stand van de procedure zijn rechten moet kunnen doen gelden.

Een betere formulering zou daarom zijn «Elke belanghebbende derde die volgens de door de rechtspleging verschaftte aanwijzingen krachtens zijn rechtmatig bezit beweert rechten te kunnen doen gelden». Zodoende is er gelijkheid in terminologie tussen artikel 5ter van het Wetboek van Strafvordering en artikel 43quater, § 2, tweede lid, van het Strafwetboek.

Nr. 15 VAN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE EN DE HEER VANDENBERGHE

Art. 8

In het voorgestelde artikel 35ter, § 1, eerste zin, de woorden «die zich in het vermogen van de verdachte bevinden» vervangen door de woorden «die geacht worden tot het vermogen van de verdachte te behoren».

Verantwoording

In de voorgestelde wijziging wordt het zinsdeel «die zich in het vermogen van de verdachte bevinden». Deze wijziging heeft inderdaad vooral betrekking op de toelating van een eventuele inbeslagneming door de procureur des Konings op goederen die zich mogelijk, in eerdere fase van het onderzoek, in het vermogen van derden bevinden. Deze uitbreiding komt inderdaad enigszins terug op het door de regering ingenomen standpunt niet te raken aan de bestaande mogelijkheden om zowel inbeslagnemingen als verbeurdverklaring onder én bij derden te verrichten.

In de praktijk wordt ervaren dat inbeslagnemingen in grote financiële en fiscale onderzoeken een belangrijk instrument zijn om enerzijds de bestaande delictuele toestand een halt toe te roepen, hetgeen kan worden beschouwd als een essentiële betrachtning in de doelstelling van de rechtshandhaving, en anderzijds te verhinderen dat de vermogensvoordelen en andere goederen die daadwerkelijk voor verbeurdverklaring vatbaar zijn, verdwijnen. In het kader van voormelde ernstige misdrijven is het immers een veel voorkomend fenomeen dat onder meer de opbrengsten van de fraude gekenmerkt worden door snelle internationale transfers en geldstromen. Uiteraard zullen de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling steeds de mogelijkheid hebben deze inbeslagnemingen grondig te toetsen in al hun aspecten.

De begroting van de inbeslagneming ervan zal bovendien door de procureur worden opgenomen in een daartoe opgesteld kant-schrift, hetgeen een eerste verantwoording vormt van de ernst van deze uitgebreide maatregel. Belangrijke financiële en fiscale onderzoeken gaan immers bovendien steeds meer gepaard met een voorafgaande analyse van de omvang en de situering van het vermogensvoordeel. In het begin van het onderzoek moeten derhalve dergelijke inbeslagnemingen mogelijk zijn, ongeacht het voorhanden zijn van het sluitend bewijs van de betrokkenheid van de derde-houder ervan. Nadien kan eventueel de derde in het onderzoek worden betrokken wegens bijvoorbeeld witwassen van het vermogensvoordeel. De uitbreiding van het onderzoek naar deze derde is dan evenwel geen noodzakelijke vereiste. Procesrechtelijk is een dergelijke uitbreiding bovendien niet steeds wenselijk. Bovendien beschikt de derde naast de bepalingen van de «huidige wet-Franchimont», tevens over de mogelijkheid zijn rechten te laten gelden via het koninklijk besluit van 9 augustus 1991.

l'égard des personnes indiquées par le ministère public comme pouvant prétendre des droits sur une chose.

La présente modification est aussi inspirée par la jurisprudence de la Cour de cassation, selon laquelle le tiers doit pouvoir faire valoir ses droits en tout état de cause.

Voilà pourquoi il serait préférable de rédiger le texte comme suit «Tout tiers intéressé qui, suivant les indications fournies par la procédure et en vertu de sa possession légitime, prétend pouvoir faire valoir des droits». On uniformiserait ainsi la terminologie de l'article 5ter du Titre préliminaire du Code d'instruction criminelle et celle de l'article 43quater, § 2, alinéa 2, du Code pénal.

N° 15 DE MME DE SCHAMPHELAERE ET M. VANDENBERGHE

Art. 8

Dans l'article 35ter, § 1er, première phrase, proposé, remplacer les mots «qui se trouvent dans le patrimoine de la personne soupçonnée» par les mots «qui sont censées se trouver dans le patrimoine de l'inculpé».

Justification

La modification proposée consiste à remplacer le membre de phrase «qui se trouvent dans le patrimoine de la personne soupçonnée». Cette modification porte en effet principalement sur l'autorisation d'une éventuelle saisie, par le procureur du Roi, de biens qui peuvent se trouver dans le patrimoine de tiers à un stade antérieur de l'enquête. Il s'agit d'une extension qui revient en effet quelque peu sur le point de vue du gouvernement, qui est de ne pas toucher aux possibilités existantes tant de saisies que de confiscations, entre des tiers et auprès de tiers.

La pratique nous apprend que, dans les grandes enquêtes financières et fiscales, les saisies constituent un instrument important pour faire cesser la situation délictuelle existante, ce qui peut être considéré comme un élément essentiel de l'objectif de maintien du droit, et pour empêcher la disparition des avantages patrimoniaux ainsi que d'autres biens qui sont effectivement passibles de confiscation. Dans le cadre des infractions graves susvisées, il est en effet fréquent que le produit de la fraude, entre autres, fasse l'objet ou donne lieu à des transferts et à des flux monétaires internationaux rapides. Il va de soi que la chambre du conseil et la chambre des mises en accusation auront toujours la possibilité de vérifier de manière approfondie la conformité de ces saisies sous tous leurs aspects.

En outre, le procureur consignera l'évaluation de ladite saisie dans une apostille rédigée à cet effet, ce qui constitue une première justification du sérieux de cette mesure étendue. D'importantes enquêtes financières et fiscales s'accompagnent en effet de plus en plus d'une analyse préalable du volume et de la «situation» de l'avantage patrimonial. Au début de l'enquête, les saisies en question doivent dès lors être possibles, que l'on dispose ou non de la preuve certaine de l'implication du tiers détenteur de ces biens. Par après, le tiers peut éventuellement être impliqué dans l'enquête, pour cause de blanchiment de l'avantage patrimonial, par exemple. Il n'est toutefois pas indispensable d'étendre l'enquête à ce tiers. En droit procédural, pareille extension n'est de surcroît pas toujours souhaitable. Le tiers peut invoquer les dispositions de la «loi Franchimont actuelle», mais il peut aussi faire valoir ses droits en invoquant l'arrêté royal du 9 août 1991.

Het ontbreken van deze mogelijkheid in het door de Kamer aangenomen wetsontwerp wordt in de praktijk inderdaad als een lacune ervaren, zoals ook duidelijk opgemerkt is in het verslag van de minister (stuk Kamer, 2001-2002, nr. 1601/001, blz. 33, *in fine*).

Tenslotte kan worden opgemerkt dat het nieuw opgericht Centraal Orgaan voor Inbeslagneming en Verbeurdverklaring (COIV), waaromtrent de definitieve wetgeving zich in een eindfase bevindt, de garantie zal kunnen bieden om de goederen van de derde als een goede huisvader te beheren tijdens het inbeslagneming ervan.

De verplichting van de derde-beslagene om een verklaring van derde-beslagene af te leggen ten aanzien van de beslagleggende magistraat, zoals voorzien in de tweede lid van het voorgestelde artikel 34, § 4, van het Wetboek van Strafvordering, kan, enerzijds, worden beschouwd als een bijkomende garantie van de bescherming van de rechten van de derde om al dan niet de verantwoording van het beslag juist te beoordelen, doch zal, anderzijds, nefast zijn ten aanzien van het onderzoek in het geval dat de dader van de fraude hierdoor of op een andere wijze kennis heeft van het onderzoek en (snel) het vermogensvoordeel in hoofde van de derde laat verdwijnen. Bovendien biedt deze verklaring van derde-beslagene geen soelaas indien het houderschap van het voordeel in zijn vermogen bijvoorbeeld geen schuld uitmaakt ten aanzien van de dader van de fraude. Op grond van het bestaande voorstel zou bijvoorbeeld het beslag bij een stichting of een trust ernstig kunnen worden betwist, terwijl het bewijs van witwassen in hoofde van deze bijvoorbeeld door een fiduciaire beheerde entiteit, niet zou kunnen worden geleverd.

Bovendien dient deze uitbreidende mogelijkheid tot inbeslagneming mede in het licht van het hierna volgende voorstel tot wijziging van het wetsontwerp worden gesitueerd.

Mia DE SCHAMPHELAERE.
Hugo VANDENBERGHE.

*
* *

OPNIEUW INGEDIENDE AMENDEMENTEN

Art. 4

— Nrs. 9 tot 11 : van mevrouw De Schamphelaere.

Art. 8

— Nr. 12: van mevrouw De Schamphelaere.

Dans la pratique, le fait que la Chambre n'ait pas prévu cette possibilité dans le projet de loi qu'elle a adopté, est effectivement considéré comme une lacune, comme le ministre l'a également noté clairement dans l'exposé des motifs (doc. Chambre, 2001-2002, n° 1601/001, p. 33, *in fine*).

Enfin, on peut faire observer que l'Office central pour la saisie et la confiscation (OCSC) qui vient d'être créé, et qui fait l'objet d'un régime auquel le législateur est en train de mettre la dernière main, pourra garantir que l'on gérera les biens du tiers en bon père de famille pendant toute la durée de leur saisie.

L'obligation, pour le tiers saisi, de faire une déclaration de tiers saisi à l'égard du magistrat saisissant, comme prévue à l'alinéa 2 de l'article 34, § 4, proposé, du Code d'instruction criminelle, peut être considérée comme une garantie supplémentaire de protection des droits du tiers, qui pourra apprécier ou non le bien-fondé de la saisie, mais elle serait néfaste à l'enquête au cas où elle permettrait à l'auteur de la fraude d'être informé à propos de l'enquête et de faire disparaître (rapidement) l'avantage patrimonial pour le tiers. En outre, cette déclaration de tiers saisi n'est d'aucun secours si la détention de l'avantage dans son patrimoine ne constitue par exemple pas une dette à l'égard de l'auteur de la fraude. Sur la base de la proposition existante, la saisie auprès d'une institution ou d'un trust, par exemple, pourrait être sérieusement contestée, alors que la preuve du blanchiment par cette entité gérée, par exemple, par une fiduciaire, ne pourrait être apportée.

En outre, il faut également considérer cette plus large possibilité de saisie à la lumière de la proposition de modification du projet de loi dont il est question ci-après.

*
* *

AMENDEMENTS REDÉPOSES

Art. 4

— N°s 9 à 11 : de Mme De Schamphelaere.

Art. 8

— N° 12: de Mme De Schamphelaere.